

Balázs Géza

Megnyílt A Magyar Nyelv Múzeuma

Nyelvtörténeti esemény

Tűzész nélkül állíthatjuk: 2008. április 23-án, szerdán nyelvtörténeti, sőt történelmi esemény színhelye volt Széphalom. Kazinczy egykori lakóhelye, sírja, ma emlékhelye mellett megnyílt A Magyar Nyelv Múzeuma.

Miért korszakos jelentőségű ez az esemény? Három okból. Az első: egy ötvenes évekbeli bányásmúzeumot leszámítva a legendás Klebelsberg-korszak óta nem épült múzeumépület Magyarországon. Hosszú idő után az első, és ez éppen a magyar nyelvű lett. A második ok: amennyire tudjuk, az egész világon kuriózum egy ilyen nyelvi múzeum. A németeknek van utazó nyelvi kiállításuk, az olaszok most terveznek egy múzeumot. A harmadik ok: jelen pillanatban ez az ország legnagyobb kulturális beruházása. (Mielőtt valaki pazarlással vádolná az építetőköt, tegyük hozzá, hogy az építési költség 700 millió forint – kb. 300 méternyi autópályának felel meg. Nagobbik része EU-s támogatás.)

Még egy okból különleges, sőt alighanem csoda ez az intézmény. Csoda, hogy egy szerény, a megvalósítás teljes reménytelenségében fogant gondolat megvalósult. Örök hála ezért a javaslattevő Pásztor Emilnek – aki nem érthette meg az ünnepi pillanatot. És persze hála az ötletet fölkaroló sátoraljaújhelyi Kazinczy Társaságnak, a megvalósítást intéző Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlésnek, a tokaji világörökség program gazdáinak.

A csodás széphalmi arborétum, a Zempléni-hegység, a tokaji borvidék, a legnagyobb honfoglalás kori temetőfeltárások (Karos) közelsége, Sárospatak és Sátoraljaújhely tőszomszédsága mind amellet szól, hogy A Magyar Nyelv Múzeumát méltó helyen építették föl.

Széphalom eddig is a leglátogatottabb irodalmi emlékhelyek egyike volt. Az új múzeum Széphalom jelentőségét tovább növeli, alighanem az egyik legfontosabb emlékhelye lesz a magyarságnak. Jó volna, ha minden magyar – éljen a világ bármely részén – egyszer elzarándokolna ide: megismerkedne nyelve történetével, gazdagságával, ízeivel, beírná nevét, üzenetét az internetes vendégkönyvbe.

2008. április 23-án Széphalomban Sólyom László köztársasági elnök, Ódor Ferenc, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, Vizi E. Szilveszter, az MTA és a TIT elnöke megnyitotta A Magyar Nyelv Múzeumát. A múzeumot köszöntötte Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere, Kazinczy Ferenc, az író ükunokája, Sipos Lajos, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke, Péntek János, az Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetségének elnöke, Halász Péter, a Honismereti Szövetség elnöke, valamint az egyházak képviselői. Az egyik rend képviselője Kazinczy Ferencet a „szent” jelzővel is felruházta.

Az ünnepségen tartották Szokolay Sándor *Szavak* című rapszodikus énekének ősbemutatóját. Az ünnepséghez kapcsolódó tudományos konferencián Kováts Dániel fölolvasta Grétsy László üdvözetét, Bíró Ferenc *Kazinczy*

és a nyelvkérdés, Szathmári István *A zempléni-abaúji régió és anyanyelvünk*, Balázs Géza *A magyar nyelv szimbólumai* címmel tartott előadást. A köszöntőket, előadásokat – a tervek szerint – a Kazinczy Társaság évkönyve, a *Széphalom* közli.

Az épület kulcsát átvette a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság, valamint a sátoraljaújhelyi Kazinczy Múzeum, amelynek tagintézményeként kezdi meg működését a páratlan létesítmény, a világ magyarságának egyik találkozóhelye. Radványi György építészmérnök alkotása egy sokfunkciós épület múzeumi, közösségi, sőt alkotói terekkel. Jelenleg három időszak kiállítás tekinthető meg: Kazinczy Ferenc egykori könyvtárának kötetei, egy reprezentatív válogatás az Országos Széchenyi Könyvtár Corvina gyűjteményéből és Csete Ildikó textilművész magyar nyelvemlékeket bemutató alkotásai. A tervek szerint 2008. október 17-én nyílik meg a *Titkok titka* állandó kiállítás első része és 2009. január 21-én, a magyar kultúra napján a második része, amikor is itt jelentik be a Kazinczy-év, a magyar nyelv éve programsorozatát.

Az előzmények – álomból valóság

Öröm, ha egy álomból valóság lesz. Pásztor Emil nyelvész 1994-ben, a Kazinczy Társaság közgyűlésén jelentette be elképzelését a magyar nyelv múzeumáról. Erről a tervéről többek között beszámolt az MTA Magyar Nyelvi Bizottságában is, valamint írásban is közreadta azt (1994: *Javaslat egy széphalmi magyar nyelvtörténeti múzeum létesítéséről*. Széphalom. A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve. 367–369; 1999: *A magyar nyelv múzeuma*. Édes Anyanyelvünk. 4: 7). Talán senki sem hitte, hogy az álomból valaha valóság lesz.

A tervezés 2005-ben, az építkezés 2007-ben kezdődött el. A tervező Radványi György, Sátoraljaújhely főépítész, a Műszaki Egyetem tanára, akinek a munkáját Koncz Zsuzsa és Majoros Ádám segítette. A múzeum „tématervét” Fehér József, Kováts Dániel, Pásztor Emil és Radványi György készítette (*A széphalmi Magyar Nyelv Múzeuma tématerve*. Széphalom. A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve. 2002. 61–68). A 2007. szeptember 6-án tartott bokrétaünnepségre számos vendéget hívtak meg. Az Anyanyelvpolók Szövetségét Maróti István, Wacha Imre és Balázs Géza személyesen képviselte. Itt volt alkalmunk az építésszel együtt bejárni a szerkezetkész épületet.

A kulturális terek

A háromszintes létesítmény mintegy 900 négyzetméter. A múzeum épülete több feladat ellátására alkalmas. A programadók az állandó kiállítás mellett időszak kiállításokra, valamint egyéb kulturális és nyelvészeti rendezvényekre is gondoltak.

Az előcsarnok és a nagy rendezvényi tér egybeolvad, fórumként működik. Alkalmas tér konferenciák, koncertek, nyelvi versenyek lebonyolítására. Az előcsarnokból nyílik az akadémiai „ovális” kiselőadó. A terem emléket állít – Kazinczy eredeti rajzos ülésrendje nyomán – a Magyar Tudós Társaságnak. Kazinczy ugyanis egyik jegyzetében egy ovális asztal köré felírta a társaság 26 alapítójának a nevét. Ugyancsak a földszinten található az egyik nagy, 134 négyzetméteres kiállítóterem. Az emeleten van egy másik, 136 négyzetméteres újabb kiállítóterem, valamint szemináriumi terem, egy nyitott galéria és itt található az igazgatósági-múzeológusi termek.

A létesítmény a Kazinczy-emlékparkban kap helyet. Itt a továbbiakban újabb fejlesztésekre kerülhet sor: a Kazinczy-pince már elkészült, de lesz Halhatatlanok csarnoka, Nyelvcsaládfa-liget, és szó van az egykori kertészház és istálló felújításáról is.

Az állandó kiállítás terve

Az épület 2008 januárjától már a nagyközönség rendelkezésére áll, és folyik az állandó kiállítás kidolgozása is. Ehhez már 2007 nyarán felkértek egy társadalmi munkabizottságot, amelynek tagjai: Balázs Géza, Fehér József, Kárpáti László, Kováts Dániel, Maróti István, Monok István, Nyirkos István, Radványi György, Sándor Edina, Szathmári István, Veres László és Wacha Imre. Az állandó kiállítás tematikája még csiszolódik, de hamarosan a kiállításrendezők veszik át a forgatókönyvet.

Az állandó kiállítás üzenete: A magyar nyelv és nyelvi kultúra értékeinek megismertetése, tudatosítása, az önreflexív nyelvhasználatra való nevelés. Az állandó kiállítás *Titkok titka* főcímmel (ez Geleji Katona Istvánnak, az első nyelveművelő munka szerzőjének egyik könyvcíme) és *A magyar nyelv múltja, jelene és jövője* alcímmel 8 nagy témacsoportba rendezve tárgyalja a magyar nyelv történetét, életét, különös tekintettel az interetnikus kapcsolatokra. A nagy témacsoportok a következők: nyelvtörténet, nyelvi rétegződés (nyelvjárások és egyéb nyelvváltozatok), szókincs, nyelvújítás, szleng, nyelvészek stb. A kiállítás különös figyelmet szentel a nyelvi átadás-átvétel jelenségének, a szomszédos nyelvekkel való kapcsolatnak. Ezzel a kiállítás nemcsak a magyar, hanem a külföldi látogatók számára is vonzó kíván lenni. Kiemelten törekszenek a kiállítás rendezői az érdekes, vonzó „tálalásra”. Ezért lesznek nagy meglepetések. A tervek szerint a *Halotti beszédet* panoptikum jeleníti meg, de lesz kódexállvány, szekér és motorkerékpár, illetve internetező kamasz is. Hogy milyen nyelvi „körítéssel”, az egyelőre titok, ahogy a kiállítás címe is mondja: *Titkok titka*. Remélhető, hogy a múzeum jóval több lesz egy „kötelező” múzeumi megállónál, itt akár fél napot is eltölthetnek az érdeklődők, játékos nyelvtanórán vehetnek részt.

A múzeum „gazdáit” azt is szeretnék, ha A Magyar Nyelv Múzeuma a most formálódó nyelvészeti muzeológia ösztönzője és országos intézménye lenne. Ez azt jelenti, hogy a nyelvészek, a nyelvészeti rendezvények rendszeres találkozóhelye, helyszíne, nyelvi és nyelvészeti relikviák gyűjtőhelye, kutatóhely is lehetne. Lőrincze Péter már most felajánlotta édesapja, Lőrincze Lajos néhány tárgyát (asztalát, székét, könyveinek egy részét) a múzeum számára. Már meg is tekinthetők az úgynevezett szemináriumi teremben.

A Kazinczy-mauzóleum eddig is az ország leglátogatottabb irodalmi emlékhelye volt. A múzeum és a kapcsolódó létesítmények valóban sok vendéget, csoportot vonzó, életre szóló élményt jelentő zárandokhelyé emelhetik a legendás Széphalmot.

További információk

A múzeumról további beszámolókat olvashatunk és fényképeket láthatunk a www.manyszi.hu honlapon. A Magyar Rádió *Tetten ért szavak* című műsorában meghallgatható Kováts Dánielnek, a Kazinczy Társaság tiszteletbeli elnökének emlékezése (2008. június 8. 8.30. www.radio.hu). Helyi információk: www.nyelvmuz.hu, info@nyelvmuz.hu. Telefon: +36 47 521236, fax: +36 47 521237.

Balázs, Géza: The Museum of the Hungarian Language has opened

Az írás szerzőjéről

Balázs Géza

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

[balazs.geza\[kukac\]btk.elte.hu](mailto:balazs.geza[kukac]btk.elte.hu)

<https://orcid.org/0000-0003-3440-2959>